

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора педагогічних наук, професора **ВАСЮК Оксани Вікторівни**
на дисертацію **ХАНЬ Цзяє** на тему:
**«Формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв
Китайської Народної Республіки»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність та доцільність дисертації. Актуальність дисертаційного дослідження Хань Цзяє визначається сучасними трансформаційними процесами в освіті, зростанням ролі аксіологічної складової професійної підготовки молоді та необхідністю забезпечення цілісного особистісного розвитку майбутніх фахівців. Особливого значення ця проблематика набуває в умовах мистецької освіти, оскільки професійне становлення майбутнього митця передбачає не лише опанування спеціальних знань, умінь і навичок, а й формування системи ціннісних орієнтацій, естетичних уподобань, морально-етичних переконань, культурної ідентичності та здатності до рефлексії.

Дисертантка виходить із того, що в мистецьких коледжах КНР існує потреба в більш системному поєднанні професійної, естетичної та ціннісно-світоглядної підготовки студентів. У дисертації наголошено на суперечностях між:

- суспільним запитом китайського суспільства на формування духовно зрілої, соціально відповідальної та культурно ідентифікованої молоді й недостатнім рівнем інтеграції ціннісно-світоглядних орієнтацій у змісті та практиці освітнього процесу коледжів мистецтв;

- потужним культурно-естетичним потенціалом мистецької освіти у формуванні ціннісних орієнтацій студентів та обмеженим використанням педагогічних технологій, спрямованих на розвиток їхнього ціннісного світогляду, духовності й естетичної рефлексії;

- потребою системного методичного забезпечення процесу формування ціннісного світогляду студентів і недостатньою розробленістю педагогічних умов, моделей і методик, що забезпечують цілісний розвиток їхніх культурних, етичних і естетичних цінностей у сучасному освітньому середовищі.

Актуальність теми посилюється необхідністю врахування специфічного соціокультурного контексту КНР, у якому традиційні культурні цінності, конфуціанська філософська традиція, сучасні освітні тенденції та цифровізація освіти взаємодіють у процесі професійного становлення майбутніх митців.

Важливо, що дослідження не обмежується теоретичним осмисленням проблеми, а спрямоване на розроблення та експериментальну перевірку моделі формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв КНР. Така постановка проблеми відповідає сучасним тенденціям розвитку педагогічної науки та має безпосереднє практичне значення для вдосконалення змісту мистецької освіти та методики формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації, змісту публікацій Хань Цзяє дають можливість зробити висновок про наукову обґрунтованість і достовірність результатів, отриманих під час дослідження.

Дисертація характеризується системним підходом до предмету дослідження та логічним, послідовним і переконливим викладом матеріалу. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані в дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті й завданням роботи. Позитивної оцінки заслуговує комплекс використаних методів дослідження, який поєднує теоретичні, емпіричні та статистичні методи. Авторка використала аналіз, синтез, узагальнення, систематизацію, історіографічний і ретроспективний аналіз, контент-аналіз, педагогічне спостереження, опитування та анкетування, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний), а також статистичні методи, зокрема критерій однорідності χ^2 Пірсона тощо.

Теоретична аргументованість положень дисертації забезпечується опрацюванням широкого кола наукових джерел із філософії, психології, педагогіки, мистецької освіти та проблем ціннісного розвитку особистості. Авторка звертається до праць класичних і сучасних дослідників світогляду, цінностей, ціннісних орієнтацій, світоглядної культури, мистецької та китайської педагогіки, а також до наукових досліджень китайських учених. У роботі простежується прагнення поєднати загальнотеоретичні положення з особливостями освітнього середовища КНР.

Емпірична база дослідження є достатньою для вирішення поставлених завдань. Експериментальна робота здійснювалася у 2022–2025 рр. на базі п'яти закладів освіти КНР. У констатувальному та формуальному етапах взяли участь 343 здобувачі освіти, з яких 170 увійшли до експериментальної та 173 – до контрольної груп, представлених учасниками, що навчалися за спеціальністю «Кіно і телебачення».

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці моделі формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв КНР.

Структура дисертації є обґрунтованою і логічною, що дозволило авторці охопити предмет дослідження. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків, які ілюструють ґрунтовну дослідницьку роботу.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, окреслено її актуальність, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами та тематикою наукових досліджень, чітко сформульовано мету і завдання дослідження, об'єкт і предмет, схарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо їх апробації, впровадження та кількості наукових публікацій, що в сукупності засвідчує належний науковий рівень дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні основи формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв Китайської Народної Республіки»** здійснено теоретичний аналіз проблеми формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв КНР. Особливо позитивно оцінюємо широку джерельну базу та прагнення авторки простежити розвиток досліджуваної проблеми в контексті філософських, психологічних і педагогічних підходів. Проаналізовано наукові праці, присвячені цінностям, світогляду, світоглядним орієнтаціям, світоглядній культурі, духовному та моральному розвитку особистості, а також дослідження китайських учених щодо ролі конфуціанської традиції у формуванні цінностей студентської молоді.

Важливим результатом першого розділу є уточнення сутності поняття «ціннісний світогляд студентів коледжів», яке розуміється як шар світогляду, що спирається на усвідомлені особою цінності та зумовлює усвідомлений ціннісно орієнтований вибір і поведінку людини, що розвинуто у визначенні «ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв», у якому усвідомленою цінністю постає саме мистецтво, у межах якого

відбувається професійне самовизначення студентів. Специфіка ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв зумовлена їхнім залученням до художньо-творчої діяльності, набуттям естетичного досвіду та засвоєнням культурних і мистецьких цінностей. Він виявляється у здатності осмислювати й оцінювати явища дійсності крізь призму моральних, естетичних, культурних і професійних цінностей, визначати власне ставлення до мистецтва та його суспільної ролі, а також реалізовувати ці ціннісні орієнтації у творчій, навчальній і соціальній діяльності.

Представлено зміст і структуру ціннісного світогляду студентів мистецьких коледжів як складний і багатогранний феномен, розвиток і трансформація якого визначаються сукупним впливом освітніх, педагогічних, соціокультурних і технологічних чинників. Структура ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв з точки зору компонентної побудови, на думку авторки, включає компоненти: когнітивний, емоційний, мотиваційний і поведінковий.

Привертає увагу рівнева структура нормативного регулювання формування ціннісного світогляду студентів мистецьких коледжів КНР, запропонована авторкою на підставі аналізу законодавчих і програмно-нормативних документів КНР. Це дозволяє їй дійти висновку, що законодавчо-нормативні основи формування ціннісного світогляду студентів мистецьких коледжів КНР становлять цілісну, ієрархічно організовану й динамічну систему; упродовж 2002–2026 рр. простежується перехід від забезпечення наявності мистецьких курсів до комплексної моделі естетичного «занурення», що охоплює зміст освіти, діяльність, середовище, педагогів, цифрові ресурси, суспільну практику й оцінювання.

У другому розділі **«Методичні засади формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв Китайської Народної Республіки»** обґрунтовано педагогічні умови формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв КНР: занурення в національну культурну спадщину як основа й інструмент ціннісного виховання; інтеграція естетичних дисциплін для розвитку естетичного мислення як основи ціннісного світогляду; використання інноваційних технологій для формування ціннісного світогляду студентів.

Представлена модель формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв КНР включає три блоки: цільовий, змістовно-діяльнісний і контрольно-діагностичний. Цільовий представлений компонентами (культурно-історичний, естетично-виховний та інтерактивно-інноваційний), містить мету, методологічні підходи (культурно-ціннісний, аксіологічний, інтерактивний, інформаційно-цифровий, індивідуалізований), принципи (культурно-історичний, естетичний, інтеграційний, усвідомленого вибору, інноваційно-цифровий) та етапи формування (мотиваційно-ціннісний; теоретико-аналітичний; практично-діяльнісний, рефлексивно-особистісний). Змістовно-діяльнісний блок визначає механізми формування художньо-творчого досвіду «теорія – практика» завдяки інтеграції навчальних дисциплін професійно-орієнтованого циклу з практичною підготовкою (практики: ознайомлювальні, навчальні, виробничі) і позааудиторними видами навчально-практичної діяльності: концертами, конкурсами, майстер-класами, фестивалями, творчими лабораторіями, артпроектами, театральними виставами й перформансами, культурними поїздками й обмінами, соціальними проектами та благодійними акціями, інтердисциплінарними проектами й колабораціями. Контрольно-діагностичний блок: критерії, рівні та результат сформованості ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв КНР.

Розроблено методику формування естетичної компетентності студентів коледжів мистецтв, котра реалізується через використання цифрових технологій, інтерактивних методів і соціальних мереж та дозволяє покращити якість навчання, зробити процес формування ціннісного світогляду більш глибоким, різноманітним і доступним для студентів з різних соціальних і культурних контекстів. Розроблено й упроваджено спецкурс «Формування ціннісного світогляду в майбутніх фахівців з кіномистецтва» для здобувачів освіти спеціальності «Кіно і телебачення».

Третій розділ **«Експериментальна перевірка методики формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв Китайської Народної Республіки»** присвячено експериментальній перевірці ефективності розробленої методики. У ньому представлено критерії, показники та рівні сформованості ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв, аналіз стану сформованості ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв, результати дослідно-експериментальної роботи на формувальному етапі та рекомендації щодо формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв КНР.

На основі результатів формувального експерименту підтверджено ефективність упровадженої методики й спецкурсу формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв. Узагальнення результатів уможливорює висновок про те, що, хоча обидві групи продемонстрували позитивну динаміку, зміни в експериментальній групі є вираженішими. Підтверджено зростання частки студентів із високим рівнем (+4,7 % в експериментальній групі проти +0,6 % у контрольній групі), середнім (+15,8 % проти 10,4 %) та зменшенні кількості студентів із низьким рівнем (-20,5 % проти -11,0 % відповідно). У контрольній групі спостерігаються помірні зрушення, котрі є наслідком провадження звичайного спланованого освітнього процесу, тоді як у експериментальній групі результативність засвідчена здійсненням цілеспрямованого педагогічного впливу.

Заслугує на особливу увагу розроблені рекомендації щодо формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв КНР, які представлено у вигляді програми поетапного процесу формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв у розрізі мотиваційно-ціннісного, теоретико-аналітичного, практично-діяльнісного й рефлексивно-особистісного етапів.

Висновки до дисертації є досить інформативними, розкривають зміст теми та висвітлюють послідовне виконання завдань дослідження. Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження.

Загалом структура дисертації є внутрішньо узгодженою, а кожен розділ виконує визначену наукову функцію, що забезпечує послідовний перехід від теоретичного осмислення проблеми до її педагогічного розв'язання та експериментальної перевірки. Дисертація є завершеним науковим дослідженням, виконаним на високому теоретико-методологічному та практичному рівні, що відповідає чинним нормативним вимогам до структури та оформлення дисертацій.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання полягає в тому, що вони мають науково-теоретичний і практичний інтерес. Наукова новизна одержаних результатів дослідження:

уперше розроблено та експериментально перевірено методику формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв; обґрунтовано педагогічні умови, а саме: занурення в національну культурну спадщину як основа й інструмент ціннісного виховання, інтеграція естетичних дисциплін для розвитку естетичного мислення як основи ціннісного світогляду, використання інноваційних технологій для формування ціннісного світогляду студентів коледжів мистецтв, а також умотивовано їхню важливість

для означеного процесу; окреслено критерії (ціннісно-мотиваційний, когнітивно-практичний, рефлексивно-особистісний), показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв; розроблено модель формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв КНР, що включає цільовий, змістово-діяльнісний і контрольно-діагностичний взаємопов'язані блоки;

уточнено зміст сутності поняття «ціннісний світогляд студентів коледжів мистецтв»;

удосконалено зміст та організацію освітнього процесу з формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв через упровадження авторської методики й спецкурсу «Формування ціннісного світогляду в майбутніх фахівців з кіномистецтва»;

подальшого розвитку набули теоретичні засади і практичні аспекти методики формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в упровадженні в освітній процес коледжів мистецтв методики реалізації педагогічних умов під час формування ціннісного світогляду студентів, зокрема під час проведення авторського спецкурсу. Матеріали можуть бути використані в програмах виховної роботи закладів мистецької освіти (річних і семестрових планах виховної роботи коледжів; програмах діяльності кураторів академічних груп; позааудиторних модулях (кіноклубах, творчих студіях, фестивалях студентського кіно); під час викладання дисциплін: «Педагогіка мистецької освіти», «Методика викладання кіномистецтва», «Етика та естетика мистецтва»; у ролі варіативних компонентів ОПП, а також у програмах підвищення кваліфікації.

Повнота викладання матеріалів дисертації. Основні положення та результати дослідження викладено у 8 наукових працях, з яких 3 статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 5 тез наукових доповідей.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які подано автором для публічного захисту. При детальному розгляді дисертації порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Характеризуючи загалом позитивно представлене на рецензію дослідження, висловимо певні зауваження і побажання:

1. Потребує уточнення модель формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв КНР, зокрема її цільовий блок у аспекті послідовності складників. На нашу думку, мета формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв має передувати напряма педагогічної діяльності.

2. Предмет дослідження «модель формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв Китайської Народної Республіки», на нашу думку, варто узгодити із назвою розділу 3 «Експериментальна перевірка методики формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв Китайської Народної Республіки» та завданням 5 «розробити методику формування ціннісного світогляду в студентів коледжів мистецтв та експериментально перевірити її ефективність» дисертаційного дослідження.

3. У розділі 3 певний інтерес становило б ширше представлення якісної інтерпретації виявлених під час експерименту змін, поряд із кількісними показниками, зокрема через наведення характерних прикладів трансформації ціннісних суджень, оцінок і моделей поведінки студентів.

4. Сформульовані в підрозділі 3.4 рекомендації могли б бути більш диференційованими відповідно до суб'єктів їх реалізації – адміністрації коледжів мистецтв, викладачів фахових і загальноосвітніх дисциплін, кураторів студентських груп та самих

студентів. Таке структурування посилило б прикладну спрямованість результатів дослідження, однак має перспективний характер і може бути реалізоване в подальшій науково-методичній роботі авторки.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження.

Висновок. Дисертація на тему: «Формування ціннісного світогляду у студентів коледжів мистецтв Китайської Народної Республіки» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка Хань Цзяє заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Рецензент професор кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, професор Оксана ВАСЮК